

Možnosti a hranice výuky cizích jazyků v rezortu MO

Vzhledem k jasnému cíli vedení většiny politických stran naší společnosti, které spojují budoucnost České republiky se vstupem do NATO, nebyvale vzrostl požadavek na jazykovou připravenost zaměstnanců rezortu ministerstva obrany. Ve své úvaze se pokusím nastínit, jakými možnostmi dnes tento rezort disponuje a jaké hranice by měl respektovat nebo překonávat.

* * *

První krok - převzetí standardizační dohody NATO „STANAG (Standardization Agreement) 6001“ - byl již učiněn tím, že byl začátkem roku 1995 přijat ministrem obrany ČR dokument nazvaný „Koncepte jazykové přípravy v AČR“. Tato koncepce je dále rozpracovávána odborem vojenských škol a vzdělávání MO ČR a v nejbližší budoucnosti dostane svou další podobu nově vydaným předpisem *Vševojsk-16-14 Jazyková příprava v rezortu MO*.

Realizace konkrétní výuky cizích jazyků je v současné době možná zejména v těchto zařízeních rezortu obrany:

- v Ústavu cizích jazyků (ÚCJ) Institutu jazykové přípravy (IJP) Vojenské akademie Brno,
- na katedře jazyků Vysoké vojenské školy pozemního vojska ve Vyškově (VVŠ),
- na katedře všeobecného lékařství Vojenské lékařské akademie Jana Evangelisty Purkyně v Hradci Králové (VLA),
- ve Školícím a výcvikovém zařízení Hlavního úřadu vnitřní správy MO ČR v Komorním Hrádku (HÚVS),
- ve Výcvikové základně mírových sil OSN Štábu pozemního vojska AČR v Českém Krumlově (ŠPV).

S největší pravděpodobností existují v AČR i další zařízení, ve kterých je prováděna výuka cizích jazyků. Ta však doposud nenavázala s Institutem jazykové přípravy pravidelný kontakt.

Ve své úvaze se pokusím stručně charakterizovat výše uvedená pracoviště z hlediska možnosti zabezpečení výuky cizích jazyků. Protože vysokoškolská zařízení jsou vzhledem ke svým zřizovatelům prioritně povinna zabezpečit výuku cizích jazyků u akademického studia, zaměřím se v dalším pouze na otázku možnosti jazykového vzdělávání příslušníků rezortu ministerstva obrany v kurzech.

Z tohoto hlediska je charakteristika jednotlivých jazykových pracovišť následující:

Školící a výcvikové zařízení Hlavního úřadu vnitřní správy v Komorním Hrádku (HÚVS): kurzy AJ, NJ i FJ do SLP (Standardized Language Profile) II podle normy

STANAG 6001 i speciální kurzy podle potřeby MO ČR probíhají pravidelně; personální zabezpečení (tabulková místa učitelů a jejich obsazení co do kvantity i kvality zabezpečují stávající potřeby). Vzhledem k odloučenosti pracoviště od větších měst vznikají problémy se získáváním kvalifikovaných pedagogů, které se v budoucnosti pravděpodobně ještě více prohloubí. V současnosti je toto řešeno cestou získávání zahraničních lektorů a vojáků základní služby, i nepedagogů. Učebně výcvikové základna (UVZ) je na dobré úrovni (pouze jedna jazyková laboratoř), ubytovací i stravovací kapacity postačují.

- ◆ **Štáb pozemního vojska AČR v Českém Krumlově (ŠPV):** kurzy AJ do úrovně znalostí SLP I podle normy STANAG 6001 i speciální kurzy pro OSN probíhají pravidelně. Personální zabezpečení pokrývá současnou potřebu (ale i zde vyučují částečně nepedagogové), UVZ je na dobré úrovni (není jazyková laboratoř), ubytovací i stravovací kapacity jsou na dobré úrovni.
- ◆ **Vojenská lékařská akademie Jana Evangelisty Purkyně v Hradci Králové (VLA):** kurzy dosud neprobíhaly; personální předpoklady jsou vytvořeny velmi omezeně, k dispozici jsou učebny bez speciálních jazykových laboratoří, je možnost využití videostudia, ubytovací i stravovací kapacity jsou na dobré úrovni; od školního roku 1996/97 jsou zahajovány kurzy AJ kombinovaného studia.
- ◆ **Vysoká vojenská škola pozemního vojska ve Vyškově (VVŠ):** kurzy dosud neprobíhaly pravidelně, zahájeny byly (AJ, NJ) ve školním roce 1995/96; personální zabezpečení je na dobré úrovni, ubytovací i stravovací kapacity jsou zajištěny; jako nezbytnost pro budoucnost se zatím jeví potřeba zvýšení počtu učitelů AJ.
- ◆ **Ústav cizích jazyků (ÚCJ) Institutu jazykové přípravy Brno:** kurzy AJ, NJ, FJ, ŠJ, RJ, ČJ do úrovně znalostí SLP III podle STANAG 6001 probíhají pravidelně; personální zabezpečení je na dobré úrovni, v současnosti však kolidují počty žádostí zaměstnanců rezortu MO o přezkoušení s možnostmi ÚCJ (pedagogové jsou nadměrně přetěžováni), vzniká velmi naléhavá potřeba posílit skupinu metodiky výuky a testování o pedagogii AJ; UVZ je na dobré úrovni, ubytovací i stravovací kapacity pokrývají současnou potřebu.

Výše uváděná pracoviště vyučují v těchto typech kurzů:

- **intenzivní kurz**, zpravidla v trvání tří až šesti měsíců;
- **kombinovaný kurz** (je používán také název *distanční studium*) v trvání zpravidla deseti měsíců, studium v každém měsíci v délce jednoho pracovního týdne (ÚCJ upouští od formy výuky zvané dvouleté *dálkové studium*);
- **studium při zaměstnání** - jedná se o formu, kdy výuka v délce dvou až čtyř hodin navazuje na pracovní proces v jednom až dvou pracovních dnech v týdnu.

Z hlediska zvýšení kvality výuky se jeví jako nejeefektivnější intenzivní kurzy. Z dosavadních zkušeností se zdá být tato forma výuky nezastupitelná při získávání dovedností pro SLP III a výše.

Studium při zaměstnání se jeví jako vhodná forma výuky pouze pro SLP I.

Vzhledem k potřebám AČR bude zřejmě i v budoucnosti nutno využívat všech uváděných typů kurzů.

Podle této charakteristiky je možno říci, že uvedená pracoviště jsou nebo by byla schopna:

- provádět jazykové kurzy:

- AJ - všechna pracoviště,
- NJ - ÚCJ, VVŠ, HÚVS,
- FJ - ÚCJ, HÚVS,
- ŠJ - ÚCJ,
- RJ, ČJ - ÚCJ, VVŠ,

- do SLP podle normy NATO STANAG 6001:

- I - všechna pracoviště,
- II - HÚVS, ŠPV - pouze ve spolupráci s ÚCJ,
- ostatní pracoviště,
- III - ÚCJ.

Na základě této stručné analýzy se domnívám, že se pro další zkvalitnění výuky v jazykových kurzech jeví jako potřebné:

- ◆ sjednotit učební plány co do délky trvání jednotlivých jazykových kurzů v rezortu MO, to znamená vytvořit tzv. **stavebnicový systém** (příklad: kurz AJ na SLP I v současné době trvá v ÚCJ tři měsíce, v HÚVS a ŠPV pět měsíců);
- ◆ přehodnotit a centrálně řídit přidělování rodilých mluvčích pro jednotlivá pracoviště (příklad: u VVŠ i HÚVS působí již delší období rodilí mluvčí NJ, u ÚCJ, kde je jejich přítomnost vzhledem ke kurzům a zkouškám podle SLP III nezbytná, nepůsobí žádný);
- ◆ zabezpečit konání kurzů finančními prostředky (příklad: učebnice a prostředky UVZ jsou u vysokoškolských zařízení nakupovány i opravovány z finančních prostředků určených pro zabezpečení akademického studia studentů těchto škol),
- ◆ posoudit a „předurčit“ jednotlivá pracoviště pro výuku v kurzech cizích jazyků, příklady: ŠPV - 1.as, 4.brn GŠ AČR,
HÚVS - MO ČR a přímo podřízené součásti,
VLA - 3.sTL, 4.sPVO a zdravotnické součásti GŠ AČR,
VVŠ - 2.as GŠ AČR,
ÚCJ - MO ČR a přímo podřízené součásti, Vlog GŠ AČR,
- SLP III a výše podle STANAG 6001 pro celý rezort MO ČR;
- ◆ od stupně armádního sboru zvážit možnost vytvoření jazykových center ve vlastní podřízenosti (např. při odděleních profesní přípravy osobních správ sborů) za metodického řízení ÚCJ; totéž např. i u Hlavního úřadu CO ČR (např. při institutu Bohdaneč); koncepce takto prováděné výuky cizích jazyků v tzv. posádkových kurzech do SLP I byla vyzkoušena ÚCJ ve spolupráci s 2.as GŠ AČR a plně se osvědčila;
- ◆ další iniciativu na tomto poli by však měla převzít konkrétní pracoviště, která mají o školení tohoto typu zájem. Považuji toto i za vhodný způsob jak podpořit osobní iniciativu těch zaměstnanců rezortu, kteří nemohli být z kapacitních důvodů zařazeni ke studiu v kurzech a kteří si jsou natolik vědomi důležitosti vlastní jazykové

připravenosti, že jsou ochotni do ní investovat i soukromé finanční prostředky (zdůrazňují ovšem, že organizování a financování jakéhokoliv kurzu cizího jazyka, který nebude ukončen závěrečnou rezortní zkouškou, považují za mrhání finančními prostředky rezortu);

- ♦ vzhledem ke zkvalitnění výuky *nevytvářet větší učební skupiny pro studium cizích jazyků než 15 studentů u studia na SLP I, 12 studentů u přípravy na SLP II a 10 studentů u studia na SLP III.*

* * *

Znalost cizích jazyků u zaměstnanců rezortu MO se jeví ve světle požadavku vstupu do NATO jako neoddiskutovatelná. Nezbytným standardem by v této fázi, i přes jazykovou nepřipravenost současných absolventů základních a středních škol, měl být SLP II. V nepřítli vzdálené budoucnosti by se však tímto standardem měl stát SLP III tak, jak je tomu u ostatních vyspělých armád členských států NATO.

Byl by ovšem velký omyl domnívat se, že jelikož si k tomuto účelu platíme armádu, jde výhradně o její věc a ostatní se o to nemusí starat. Příprava účinné obrany státu je nemyslitelná bez větší či menší spoluúčasti všech státních institucí. Ty se však na ni mohou v demokratických poměrech podílet jen v té míře, v jaké společnost smysl obrany chápe. Proto je potřeba, abychom si znovu připomínali, že obrana státu je především obranou lidské důstojnosti každého z nás.

Z projevu prezidenta České republiky Václava Havla ke státnímu svátku ČR 28. 10. 1996.